

Ks. DARIUSZ SOB CZAK, *Koncepcja odnowy muzyki kościelnej po Vaticanum II w ujęciu ks. Ireneusza Pawlaka*, Wydawnictwo Gaudentinum, Gniezno 2017, ss. 292, ISBN 978-83-65189-50-9.

Publikacja stanowi pierwszą tak szeroką i wyczerpującą syntezę problematyki muzyki kościelnej, ze szczególnym uwzględnieniem muzyki liturgicznej, podejmowaną w publikacjach naukowych ks. prof. Ireneusza Pawlaka. Wnosi cenny wkład w poszerzenie znajomości muzyki sakralnej, przede wszystkim w odniesieniu do realizacji liturgiczno-muzycznej reformy *Vaticanum II* w Polsce. Autor przekazuje własnym językiem treści odkryte przez ks. Pawlaka, główne obszary jego prac badawczych oraz dogłębne rozważania nad istotą monodii liturgicznej, przybliżając je szerszemu gronu czytelników. Wskazuje, iż kluczowym elementem jego koncepcji badawczej jest poznawanie nowych zjawisk w oparciu o ich rozwój historyczny i wyprowadzenie z nich daleko idących wniosków.

Rozprawa składa się z dwóch części: historycznej i analitycznej. Część I poświęcona jest dogłębnyemu studiom ks. Pawlaka nad kulturą muzyczną katedry gnieźnieńskiej. Ukazuje działalność wykonawców muzyki sakralnej (rozd. I), wyższych duchownych, którzy przyczynili się do rozwoju liturgii i muzyki w kościele metropolitalnym (rozd. II) oraz przeanalizowane przez ks. Pawlaka muzyczne źródła śpiewu liturgicznego, związane z Gnieznem (rozd. III). W części II autor omawia najpierw zadania muzyki liturgicznej (rozd. I), jej wykonawców (rodz. II), a następnie wskazuje na pewne *novum* w posoborowych śpiewach mszalnych oraz analizuje, w aspekcie liturgiczno-muzycznym i teologicznym, wybrane kompozycje muzyczne ks. I. Pawlaka (rozd. III). Dopełnieniem dysertacji są trzy aneksy zawierające: katalog organistów katedry gnieźnieńskiej od XV do XXI w., fotografię ostatnich przedwojennych organów katedralnych oraz wybrane przykłady muzyczne autorstwa ks. I. Pawlaka.

Monografia jest ważną pomocą nie tylko dla muzykologów, ale także liturgistów i muzyków kościelnych odpowiadających za odpowiedni poziom sztuki muzycznej w liturgii.

„*Gloriam Dei per musicam pronuntiare*”. *Teologiczna refleksja nad muzyką sakralną*, red. ks. Stanisław Garnczarski, ks. Janusz Królikowski, Wydawnictwo Biblos, Tarnów 2017, ss. 121, ISBN 978-83-7793-470-8.

Publikacja jest pokłosiem konferencji naukowej: *Gloriam Dei per musicam pronuntiare*, zorganizowanej przez Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie w dniach 6–7 listopada 2015 r. Stanowi teologiczną refleksję nad naturą, pięknem, funkcjami i zadaniami muzyki sakralnej w zgromadzeniu liturgicznym. Składa się z siedmiu referatów wygłoszonych przez specjalistów z różnych ośrodków naukowych, podejmujących wieloaspektową rolę muzyki liturgicznej.

Bp C.M. Azevedo (Rzym): *Aktualne oczekiwania i wyzwania dotyczące muzyki w Kościele* (s. 11–26), wskazuje wyzwania, przed jakimi stoi obecnie muzyka w Kościele. Szczególną uwagę zwraca na zjawisko muzyki konsumpcyjnej, reprezentowanej przez piosenkę, rock, pop, która „dochodzi do arbitralnego sytuowania śpiewów w ramach celebracji”. Aby uchronić muzykę sakralną przed banalnością, należy – jego zdaniem – „zainwestować w formację wiernych przez wytrwałe próby, pomoce i katechezy oraz przewodnika śpiewu w zgromadzeniu”.

Ks. I. Pawlak (KUL): *Muzyka liturgiczna w obliczu postmodernizmu* (s. 27–40), przedstawia aktualny i niebezpieczny wpływ postmodernizmu na muzykę w liturgii. Charakteryzuje najpierw szeroko współczesne oblicza postmodernizmu, jego cele i wynikające z nich zagrożenia dla sztuki, a następnie wskazuje na jego szeroko zaprogramowaną infiltrację liturgii i muzyki. Omawia najbardziej charakterystyczne cechy postmodernizmu i odnosi je do muzyki liturgicznej. Jako antidotum proponuje „skuteczną szczepionkę”, na którą składa się: uczciwość i prawidłowo ukształtowane sumienie, odpowiedni poziom wiedzy, odwaga w głoszeniu prawdy, głęboka wiara, umiłowanie Kościoła i jego liturgii oraz zdrowy rozsądek (s. 40).

Ks. J. Waloszek (UO): *Teologiczne wymiary piękna muzyki liturgicznej* (s. 41–50), swoją refleksję opiera na rozważaniach szwajcarskiego teologa H. Ursa von Balthasara. Stawia zasadnicze pytania: Czy teologia może przysłużyć się w odkrywaniu wymiarów piękna muzyki, zwłaszcza tej zaangażowanej w przestrzeń kultyczną? Czy istnieje jakieś formalne albo treściowe podobieństwo pomiędzy przeżyciem muzycznym a doświadczeniem typu religijnego? Autor, krocząc „śladami intuicji Balthasara”, próbuje dociec i wyjaśnić w kolejnych „odsłonach”, na czym w istocie polega specyficznie muzyczny sposób komunikowania, „przekazywania Idei, czyli wielkiego Sensu Istnienia, o który (...) chodzi każdej sztuce” (s. 43).

Ks. W. Pałęcki MSF (KUL): *Miejsce muzyki w liturgii. Muzyka „siostrą” liturgii?* (s. 51–66), ukazuje teologiczne miejsce muzyki w liturgii. Analizuje wzajemne relacje zachodzące między liturgią a muzyką, jakie zaproponowali ojcowie Soboru Watykańskiego II. Omawia trynitarny, historiozbowczy, eklezjalny, uświęcający, kultyczny i semejologiczny wymiar liturgii chrześcijańskiej. W konkluzji stwierdza, iż liturgia i muzyka liturgiczna postrzegane jako „siostry” zawierają w sobie bogatą wymowę teologiczną. Warunkiem muzyki godnej liturgii jest jednak uwzględnianie przez nią fundamentu teologii liturgii.

Ks. S. Garnczarski (UPJP II): *Źródła polskich pieśni adwentowych* (s. 67–84), zajmuje się pieśniami adwentowymi w aspekcie historycznym. Wskazuje na źródła tekstów i melodii, podkreślając w procesie ich tworzenia szczególną rolę chorału gregoriańskiego.

R. Pośpiech (UWr, UO): *Kulturotwórcza rola muzyki w liturgii* (s. 85–98), swój wywód rozpoczyna od *fundamentum*, wyjaśniając najpierw najbardziej istotną rolę muzyki liturgicznej, wynikającą z *Konstytucji o Liturgii świętej*; następnie wskazuje na źródła (*fontis*) profesjonalnej twórczości muzycznej związane z rozwojem liturgii eucharystycznej; wymienia najważniejsze gatunki i formy profesjonalnej sztuki mu-

zycznej powstałe w dziejach muzyki w ścisłym związku z liturgią Kościoła (*praxis*); wreszcie w punkcie zatytułowanym *Continuitas* ukazuje przemiany wzajemnej zależności liturgii i muzyki na przykładzie sztuki muzycznej baroku, kiedy to „liturgia stanowiła swoistego rodzaju widowisko – *theatrum musicum*” (s. 92).

Ks. J. Królikowski (UPJPII): *Inspiracje muzyczne w teologii Hansa Ursa von Balthasara* (s. 99–112), sięga do „idei muzycznej”, która w estetyce teologicznej Balthasara stanowi przedmiot wielu analiz filozoficzno-teologicznych. Myśl teologiczną szwajcarskiego teologa rozpatruje w kategoriach gatunków muzycznych: symfonii, fugi i requiem, ilustrując każdy z nich odpowiednimi tekstami tego uczonego.

Dopełnieniem jest *Homilia biskupa tarnowskiego Andrzeja Jeża* (s. 7–10).

Ks. JERZY BISZTYGA, *200 lat diecezji sandomierskiej. Tradycja muzyczna Kościoła sandomierskiego*, Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu, Sandomierz 2017, ss. 342, ISBN 978-83-810-1130-3.

Monografia przedstawia dzieje diecezji sandomierskiej w aspekcie działalności muzycznej na przestrzeni 200 lat jej istnienia. Autor ukazuje ukryte w archiwach i bibliotekach skarby w postaci kompozycji i działalności muzycznej wielu zapomnianych twórców religijnej kultury muzycznej na terenie tej diecezji. Głównym celem publikacji jest „poszukiwanie elementów tradycji liturgiczno-muzycznej diecezji sandomierskiej zakorzenionych w osobach i ich działaniach stanowiących ten Kościół: biskupów, profesorów Seminarium, duszpasterzy oddanych muzyce, organistów, itp.” (s. 36).

Książka składa się z trzech rozdziałów. Rozdział I przedstawia duchowo-liturgiczno-muzyczne dziedzictwo diecezji sandomierskiej oraz ukazuje zasługi, jakich dokonali w tej dziedzinie kolejni biskupi ordynariusze oraz biskupi sufragani. Rozdział II przybliży najważniejsze instytucje diecezjalne (kapituła katedralna, kuria biskupia, seminarium duchowne), które nie tylko z należytą uwagą strzegły poprawności obrzędów i poziomu muzyki kościelnej, ale także – w przypadku seminarium duchownego – tę muzykę praktycznie uprawiały. Rozdział III podejmuje próbę odtworzenia kształtu praktyki liturgiczno-muzycznej realizowanej na poziomie parafialnym. Autor opracowania ukazuje najbardziej powszechną strukturę obrzędowo-muzyczną parafialnej praktyki liturgicznej oraz sylwetki wybitnych duszpasterzy-muzyków i organistów diecezji sandomierskiej. Omawia także bogatą twórczość pieśniową, piosenkę religijną oraz zwraca uwagę na liczne pieśni procesyjne i pielgrzymkowe. Pracę dokumentują dwa aneksy: pierwszy zawiera repertuar pieśni występujących poza liturgią, a drugi przedstawia artykuły naukowe ks. Stefana Świetlickiego dotyczące muzyki kościelnej.

Opracowanie stanowi konkretną pomoc dla wszystkich odpowiedzialnych za muzykę i liturgię, stanowiąc praktyczne *continuum* chlubnej tradycji muzyczno-liturgicznej Kościoła sandomierskiego.

TOMASZ JEŻ, *Danielis Sartorii Musicalia Wratislaviensia*, Wydawnictwo Naukowe Sub Lupa, Warszawa 2017, ss. 627, ISBN 978-83-65886-11-8.

Publikacja, realizowana w ramach projektu *Fontes Musicae in Polonia* przez muzykologów skupionych wokół Zakładu Historii Muzyki Polskiej Instytutu Muzykologii UW, stanowi wydanie krytyczne kolekcji muzykaliów Daniela Sartoriusa (1612–1671) z wrocławskiego gimnazjum św. Elżbiety. Prezentowany zbiór liczy 399 druków muzycznych z lat 1606–1665 oraz 5 podobnie datowanych rękopisów. Repertuar tej kolekcji gromadzi ogółem ponad 8 tysięcy utworów. Publikacja stanowi formę zwanego katalogu przechowywanych we wrocławskim gimnazjum muzykaliów, które dotychczas nie były przedmiotem kompleksowego zaprezentowania. Głównym celem katalogu jest rekonstrukcja muzycznej części *Bibliotheca Rhedigeriana* (Sartoriana) w jej historycznym zasobie, tzn. nie zniekształconym jeszcze w XIX-wiecznymi ingerencjami i XX-wiecznymi relokacjami. Jego zadaniem, jak podkreśla T. Jeż, jest przede wszystkim pomoc w podjęciu szerszych studiów nad kulturą muzyczną Wrocławia, środkowoeuropejską recepcją spuścizny włoskiego *Seicento* oraz prac nad edycją wybranego z niej repertuaru i przywróceniem go współczesnej kulturze muzycznej za pomocą koncertów i nagrań (s. 5).

Treść zbioru bazuje na repozytoriach zbiorów muzycznych: rękopiśmiennym Siegrieda Dehna i drukowanych katalogów Emila Bohna, Roberta Eitnera, Claudia Sartoriego i zespołu redaktorów pracujących pod kierunkiem E. Vogla oraz współczesne edycje katalogów RISM i katalog włoskich druków z muzycznymi opracowaniami części oficjów mszalnych i liturgii godzin.

opr. ks. Piotr Wiśniewski

* * * * *

Śląskie organy V, red. Grzegorz Poźniak, Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego UO, seria: Muzykologia Opolska. Studia i Materiały 3, Opole 2017, ss. 272, ISBN 978-83-63950-99-6.

Publikacja jest owocem V konferencji organoznawczej z cyklu *Śląskie organy*, zorganizowanej 5 kwietnia 2017 r. przez Katedrę Muzyki Kościelnej i Wychowania Muzycznego Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego. Zawiera ona wszystkie wygłoszone w ramach konferencji referaty rozszerzone o dodatkowe materiały, w tym także o dokumentację fotograficzną, które z racji organizacyjnych nie zostały zaprezentowane lub celowo pominięte w wystąpieniach. Dorobek naukowy i kulturowy konferencji, jak zaznacza redaktor we *Wstępie*, koncentrował się wokół tematu firm organmistrzowskich, konkretnych instrumentów oraz zagadnień powiązanych, a dotyczących m.in. strony technicznej śląskich organów

Omawiana publikacja zawiera następujące referaty: M. Duźniak, *Dawne stoły gry w Muzeum Organów Śląskich*, s. 7–14; P. Matoga, *Działalność firmy „Rieger” na terenie*

Prowincji pw. Matki Bożej Anielskiej Zakonu Franciszkanów-Reformatów, s. 15-46; P. Pasternak, *Organy firmy „Rieger” z okresu międzywojennego w diecezji tarnowskiej*, s. 47-81; K. Kmak, *Działalność muzykologiczna Karola Hoppego (1883-1946)*, s. 83-103; G. Poźniak, *Organy Carla Berschdorfa w kościele pw. Wniebowzięcia NMP w Kazimierzu. Od miecha organów do historycznych zapisów*, s. 105-120; F. Koenig, *Organmistrzowie działający w Pyskowicach od XVII do końca XIX w.*, s. 121-148; W.J. Brylla, *Herrmann Stiller – kożuchowsko-wrocławski organmistrz*, s. 149-180; K. Cieplik, *Rychtalscy organmistrzowie. Fakty*, s. 181-196; A. Prasał, *Działalność organmistrzowska firmy „Lux” z Łądką Zdroju*, s. 197-237; J. Gembalski, *Organy Johanna Gottfrieda Schefflera w kościele św. Mikołaja w Wilczy. Historia i problematyka konserwatorska*, s. 239-255; P. Magosz, *Historia organów w kościele parafialnym pw. Wszystkich Świętych w Brożcu*, s. 257-270.

Każdy artykuł zawiera streszczenie w języku obcym. Niemal wszystkie artykuły zostały ubogacone dokumentacją fotograficzną oraz fotokopiami ważnych dla treści artykułów dokumentów. W zakończeniu publikacji znajduje się spis treści. Publikacja nie zawiera indeksu organmistrzów i firm organmistrzowskich, jaki był zamieszczony w publikacji *Śląskie organy IV* (Opole 2015).

Prezentowana publikacja pokonferencyjna jest z jednej strony zbiorem artykułów konferencyjnych, a więc udokumentowaniem pracy kilkunastu badaczy nad śląską tradycją budownictwa organowego, a z drugiej strony jest zachętą do dalszych badań nad ważnym współczynnikiem śląskiej kultury, jaką są organy i muzyka organowa.

Wczoraj, dziś i jutro muzyki liturgicznej w Kościele Katowickim, red. Wiesław Hudek, Akademia Muzyczna, seria: *Viriditas musicae*. Muzyka kościelna w archidiecezji katowickiej 1, Katowice 2017, ss. 143, ISBN 978-83-942090-7-0, 978-83-947698-0-2.

W Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach zainicjowano w 2017 r. nową serię wydawniczą pt. *Viriditas musicae*. Muzyka kościelna w archidiecezji katowickiej. Pierwszy tom nowej serii ukazał się właśnie pod tytułem *Wczoraj, dziś i jutro muzyki liturgicznej w Kościele Katowickim*, której redaktorem jest ks. Wiesław Hudek – nauczyciel akademicki wspomnianej uczelni. Omawiany tom stanowi zebranie materiałów naukowych zaprezentowanych w ramach konferencji naukowej, towarzyszącej II Kongresowi Muzyki Liturgicznej, jaki odbył się w Katowicach w dniach od 13 do 15 listopada 2015 r. Publikacja ukazała się pod patronatem Archidiecezjalnej Komisji Muzyki Sakralnej.

Na uwagę zasługuje najpierw łacińskie słowo *viriditas* użyte w nazwie zapoczątkowanej serii wydawniczej, które jest zaczerpnięte z dorobku św. Hildegardy z Bingen. Słowo to oznacza „zieloność” w sensie dynamizmu, siły życia i wzrostu. Słowo to użyte w odniesieniu do muzyki kościelnej uwydatnia prawdę, że owym *viriditas* dla muzyki kościelnej jest sam Bóg, niewyczerpane źródło dynamizmu i życia, inspiracji i bogactwa duchowego. Zatem w zamyśle inspiratora nowa seria wydawnicza

będzie poruszać zagadnienia z zakresu muzyki kościelnej, która jest uwielbieniem dla Boga i uświęceniem dla człowieka. Ta prawda objawiła się także w dniach organizacji wspomnianego kongresu oraz konferencji naukowej.

Zaprezentowane wykłady w części są poświęcone funkcjonowaniu dzieł muzycznych w archidiecezji katowickiej. Dotyczy to najpierw artykułu ks. W. Hudka poświęconego regulaminowi posługi organistowskiej zatytułowanego *W trosce o Bożą chwałę i uświęcenie wiernych. Relacje prezbiterów i muzyków kościelnych w świetle nowego „Regulaminu pracy organistów w archidiecezji katowickiej*, a także tekstu s. M.B. Tkocz poświęconego Archidiecezjalnej Komisji Muzyki Sakralnej pt. *Duszpasterski wymiar działań Archidiecezjalnej Komisji Muzyki Sakralnej*. W pozostałej części wykłady podejmowały naukową refleksję nad innymi wymiarami muzyki liturgicznej w znaczeniu ogólnym, ale także w wymiarach Śląska oraz archidiecezji katowickiej. W tej części znalazły się następujące teksty: I. Pawlak, *Muzyczna kultura duchowieństwa – pilnie poszukiwana*; R. Adamko, *Formy współczesnej muzyki liturgicznej na Słowacji*; J. Gembalski, *Nowe organy w świątyniach archidiecezji katowickiej, powstałe w latach 2002–2015*; A. Reginek, *Posłannictwo dziejowe chórów na Górnym Śląsku*; W. Szymański, *Celowość organizowania konkursów dla organistów parafialnych*.

„*Gloriam Dei per musicam pronuntiare*”. *Teologiczna refleksja nad muzyką sakralną*, red. Stanisław Garnczarski, Janusz Królikowski, Wydawnictwo Biblios, Tarnów 2017, ss. 121, ISBN 978-83-7793-470-8.

6 i 7 listopada 2015 r. w auli Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie odbyła się konferencja naukowa zorganizowana pod tym samym łacińskim tytułem, co tytuł publikacji, której organizatorem był Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie Uniwersytetu Jana Pawła II w Krakowie. Przedmiotem refleksji naukowej stała się muzyka liturgiczna w aspekcie jej natury, piękna, funkcji i zadań, spośród których najważniejszym celem jest konieczność oddziaływania na zgromadzenie liturgiczne. Podjęta wówczas refleksja zamknęła się w kilku przedłożeniach, które jako owoc konferencji zostały zebrane i wydane w opisanym wydawnictwie pokonferencyjnym.

Pierwszą część publikacji stanowią wystąpienia gości konferencji. Jest to najpierw homilia Biskupa Tarnowskiego Andrzeja Jeża (s. 7–10), a także wykład wprowadzający wygłoszony przez bp. Carlosa Moreira Azevedo z Papieskiej Rady ds. Kultury z Rzymu. Przedłożenie wspomnianego gościa rozpoczyna zarazem drugą część publikacji. Oto autorzy i tytuły ich artykułów: C. Moreira Azevedo, *Aktualne oczekiwania i wyzwania dotyczące muzyki w Kościele*, s. 11–26; I. Pawlak, *Muzyka liturgiczna w obliczu postmodernizmu*, s. 27–40; J. Waloszek, *Teologiczne wymiary piękna muzyki liturgicznej*, s. 41–50; W. Pałęcki, *Miejsce muzyki w liturgii. Muzyka „siostrą” liturgii?*, s. 51–66; S. Garnczarski, *Źródła polskich pieśni adwentowych*, s. 67–84; R. Pośpiech, *Kulturotwórcza rola muzyki w liturgii*, s. 85–98; J. Królikowski, *Inspiracje muzyczne w teologii Hansa Ursa von Balthasara*, s. 99–112.

Dopełnieniem publikacji są teksty wygłoszone podczas koncertu *Modlitwa o pokój*, jaki został zorganizowany w ramach konferencji 7 listopada 2015 r. Jest to najpierw tekst powitania i wprowadzenia autorstwa ks. Stanisława Garnczarskiego (s. 113-115) oraz słowo Biskupa Tarnowskiego wygłoszone z okazji wspomnianego koncertu (s. 117-118). Publikacja zawiera także program konferencji (s. 119), a jej ostatnim elementem jest spis treści (s. 121).

GRZEGORZ POŹNIAK, *Katalog organów w kościołach ewangelickich Opolszczyzny*, Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego UO, seria: Muzykologia Opolska. Studia i Materiały 2, Opole 2017, ss. 96, ISBN 978-83-63950-98-9.

Autor w 2014 r. wydał I część *Katalogu organów diecezji opolskiej*, a w 2015 r. – II część. Tym razem w roku obchodów 500 lat Reformacji ks. G. Poźniak podjął się próby opracowania katalogu organów znajdujących się w kościołach należących do diecezji katowickiej Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, a leżących na terenie Opolszczyzny. Terminem tym autor określa obszar województwa opolskiego rozszerzony o teren ziemi raciborskiej leżącej w granicach administracyjnych województwa śląskiego. W sumie katalog zawiera opis instrumentów znajdujących się w 28 świątyniach leżących na terenie określonym historycznie przez autora jako Opolszczyzna. Przynależą one administracyjnie do 9 parafii wspomnianej diecezji. Warto nadmienić, że wydanie omawianej publikacji zostało wsparte przez Instytut Muzyki i Tańca w ramach programu „Muzyczne białe plamy”.

Katalog rozpoczyna się *Wstępem*, w którym autor zarysował kontekst badań w wymiarze wyznaniowym, historycznym i geograficznym. Ponadto wyjaśnił w nim podstawowe pojęcia z zakresu organoznawstwa, a także przytoczył najważniejsze publikacje dotyczące historii budownictwa organowego na Śląsku Opolskim oraz wymienił płyty CD z serii „Organy Śląska Opolskiego” zawierające nagrania organów z terenu Opolszczyzny. Następnie opisuje wszystkie organy znajdujące się w kościołach poszczególnych parafii ujętych w układzie alfabetycznym: Brzeg, Kluczbork, Lasowice Wielkie, Opole, Pokój, Wołczyn, Racibórz, Ściborzyce Wielkie oraz Zabrze (w odniesieniu do kościoła w Kędzierzynie-Koźlu). Ks. Poźniak najpierw opisuje organy w kościołach parafialnych, a następnie w kościołach filialnych, które w nomenklaturze Kościoła ewangelickiego noszą nazwę „filiałów”.

Schemat opisu każdego z instrumentów jest podobny do schematu użytego we wspomnianym *Katalogu organów diecezji opolskiej*. Najpierw autor podaje nazwę miejscowości, zamieszczając także jej niemiecką nazwę funkcjonującą oficjalnie do 1945 r., co ogromnie ułatwia ewentualne poszerzone badania na podstawie dokumentów archiwalnych i opracowań w języku niemieckim z zakresu śląskiej tradycji budownictwa organowego. Następnie autor podaje rok budowy kościoła, co z kolei w wielu przypadkach pomaga precyzyjniej określić rok budowy danych organów. Wśród podstawowych informacji odnośnie do instrumentu autor podaje ilość głosów, manualów, budowniczego oraz rok budowy. Zamieszcza także informacje odno-

śnie do dokumentacji danego instrumentu, jaka znajduje się w WUOZ w Opolu. Kolejnym elementem charakterystyki zamieszczonym w katalogu odnośnie do każdego instrumentu jest opis formy prospektu. W dalszej części podane są najważniejsze szczegóły konstrukcyjne, jak rodzaj traktury oraz typ wiatrownic. Następnie zamieszcza informacje odnośnie do usytuowania stołu gry oraz określa występującą formę rezerwuaru powietrza. Z kolei autor przedstawia dokładną dyspozycję opisywanych organów wraz z podaniem występujących w instrumencie stałych kombinacji oraz łączników. Ważnym elementem opisu organów są krótkie opisy historycznych tabliczek zachowanych wewnątrz stołu gry lub w szafie organowej. Dopełnieniem niektórych opisów są uwagi ks. Poźniaka, który jako organolog i rzeczoznawca MKiDNRP określa stan zachowania instrumentu. Bardzo cennym elementem dopełniającym opis poszczególnych organów są fotografie dokumentujące opisywane instrumenty w wymiarze prospektu, stołu gry i różnego rodzaju innych elementów charakterystycznych dla danego instrumentu.

Trzeba jeszcze nadmienić, że zupełnie osobo autor potraktował instrument w dawnym kościele ewangelickim w Prószkowie, który nie jest używany do kultu, choć instrument należy do tradycji całości opisanego instrumentarium.

Opisana publikacja ogranicza się zatem do opisu organów i zebrania dokumentacji fotograficznej bez odniesienia do zachowanych archiwaliów i ewentualnej historii wcześniejszych instrumentów, co może dotyczyć najstarszych świątyń. Jednak na zakończenie autor zamieszcza dostępną bibliografię oraz katalog wymienionych w dziele organmistrzów i firm organmistrzowskich.

Praca wydaje się być bardzo potrzebna, ponieważ naturalnie dopełnia obraz wyłaniający się z wydanego wcześniej *Katalogu organów diecezji opolskiej* i daje pełniejszy ogląd instrumentarium organowego Opolszczyzny.

opr. ks. Franciszek Koenig